

Rudolf Steiner

CE FACE ÎNGERUL ÎN CORPUL NOSTRU ASTRAL?

GA 182

Zürich, 9 octombrie 1918

Înțelegerea antroposofică a spiritului nu trebuie să fie numai o părere teoretică despre lume, ci trebuie să fie un conținut de viață și o forță de viață. Ea își împlinește sarcina numai când ne transpunem în situația care ne permite să consolidăm atât de mult concepția antroposofică despre lume, încât ea devine cu adevărat deplin vie în noi. Căci prin faptul că ne unim sufletele cu înțelegerea antroposofică a spiritului am devenit, într-un anumit sens, paznicii unor fenomene foarte exacte și importante ale evoluției omenirii.

Oameni care altminteri năzuiesc spre o concepție sau alta despre lume sunt convinși, în general, că gândurile, reprezentările, în afară de ceea ce sunt ele în sufletele lor, nu mai sunt și altceva în contextul universal; oameni care au astfel de concepții cred că gândurile și reprezentările se vor integra în mod viu în lume, așa cum reușește omul să le impună lumii, în măsura în care el săvârșește fapte evidente. Modul de a gândi antroposofic presupune de la început că ne este limpede faptul că gândurile și reprezentările noastre, pentru a se realiza, trebuie să mai găsească și alte căi decât ceea ce se întâmplă în lumea sensibilă prin faptele noastre evidente din lumea simțurilor. În recunoașterea acestei necesități a vieții se găsește deja ideea că antroposoful ar trebui să se implice într-un mod oarecare la veghea asupra semnelor timpului. În evoluția lumii se întâmplă unele lucruri; omul, mai ales omul epocii noastre, trebuie să ajungă la o înțelegere adevărată cu privire la ce se întâmplă în evoluția lumii în care trăiește.

Cu privire la omul luat izolat, oricine știe că trebuie să ia în considerare dezvoltarea sa proprie, nu numai faptele exterioare din

ambianța sa. Exprimat foarte grosolan, faptele exterioare sensibile, care se petrec acum, sunt trăite de oameni care au vârsta de cinci, zece, douăzeci, treizeci, cincizeci, șaptezeci de ani. Cu toate acestea, nici un om rațional nu va cere să se instituie aceeași relație cu faptele pentru toți aceștia, indiferent de vârstă. Modul cum trebuie să se comporte oamenii față de ambianță poate fi determinat numai dacă se ține seama de dezvoltarea fiecăruia. Așa cum orice om este supus unei anumite dezvoltări, așa cum are forțe diferite ca copil, ca adult, la mijlocul vieții, și ca bătrân, tot așa omenirea, în cursul evoluției ei, este în esența sa altceva în secolul al XX-lea decât era în secolul al XV-lea sau chiar în timpul Misteriului de pe Golgota. Este o foarte mare lipsă a timpurilor noastre că nu se cunoaște faptul că există concepția potrivit căreia se poate vorbi cu totul abstract despre om sau despre omenire, în general, și că această omenire este supusă unei evoluții.

Acum se pune întrebarea: Cum se ajunge la o înțelegere mai exactă a acestor probleme? Vă amintiți că am discutat adeseori despre un aspect important care privește această evoluție.

Perioada greco-romană, care se întinde din secolul al VIII-lea î.Hr. până în secolul al XV-lea d.Hr., aproximativ, o considerăm perioada culturală a sufletului rațiunii, iar perioada care a început în secolul al XV-lea aparține perioadei culturale a sufletului conștiinței. Prin aceasta am stabilit un lucru esențial pentru evoluția umanității, în ceea ce privește timpul nostru. Noi știm, prin aceasta, că forța cea mai importantă pe care putem conta în evoluția umanității între secolul al XV-lea și până la începutul mileniului al patrulea este sufletul conștiinței. Dar în adevărata știință a spiritului nu este îngăduit să ne menținem la generalități și abstracțiuni; trebuie văzute, sesizate pretutindeni faptele concrete. Abstracțiunile servesc numai când cineva este curios într-un sens foarte obișnuit. Dacă vrem să facem din știința spiritului o forță de viață trebuie să fim mai mult serioși decât curioși, nu trebuie să ne oprim la asemenea abstracțiuni ca cele despre care tocmai am vorbit. Este foarte corect, chiar deosebit de important, faptul că

trăim în epoca sufletului conștienței, că trebuie avută în vedere în mod preferențial dezvoltarea sufletului conștienței, dar nu trebuie să ne oprim aici.

Dacă vrem să ajungem la o anumită concepție despre lucruri, trebuie să privim, înainte de orice, cu mai mare atenție spre ființa omului însuși. Noi oamenii suntem alcătuiți, în sens antroposofic, când coborâm de sus în jos, din Eu, din corp astral, corp eteric, pe care l-am numit în ultimul timp și corp al forțelor formatoare, și din corp fizic. Dintre aceste mădulare ale naturii umane, de fapt, numai Eul este cel în care trăim și acționăm spiritual-sufletește mai întâi. Doar Eul ne-a fost dăruit prin evoluția noastră terestră și de către Spiritele formei care o dirijează. Tot ceea ce pătrunde în conștiența noastră pătrunde prin Eul nostru. Iar când Eul nu se manifestă în așa fel încât să poată fi în legătură cu lumea exterioară - chiar dacă prin intermediul celorlalte corpuri -, atunci avem tot atât de puțină conștiență ca în perioada cuprinsă între adormire și trezire. Eul este ceea ce ne leagă de lumea înconjurătoare. Corpul astral ne-a fost dat în cursul dezvoltării lunare care a premers dezvoltării pământești, corpul eteric în cursul dezvoltării solare anterioare celei lunare, corpul fizic l-am primit ca primă structură în cursul evoluției saturniene.

Dar, dacă veți urmări descrierea acestor corpuri în Știința ocultă în linii mari, veți vedea cât de complicat a fost procesul nașterii a ceea ce este omul constituit din patru mădulare. Din datele furnizate de Știința ocultă nu se vede că la structurarea ființei umane în trei învelișuri au coacționat spirite aparținând tuturor ierarhiilor? Nu vedem oare că ceea ce ne învăluie sub formă de corp fizic, corp eteric, corp astral este de natură foarte, foarte complicată? Nu numai că ierarhiile au colaborat la formarea acestor învelișuri, dar ele mai lucrează încă în interiorul lor. Cei care cred că omul este doar o asamblare de oase, sânge, carne etc., despre care ne povestește știința naturii curente, fiziologia, biologia sau anatomia, nu-l înțeleg.

Dacă ne apropiem de realitatea acestei ființe, vedem cum în tot

ceea ce se petrece în învelișurile umane, fără conștiința noastră, interacționează cu înțelepciune entități spirituale ale ierarhiilor superioare. Din schița pe care am făcut-o în Știința ocultă cu privire la coacționarea diferitelor spirite ale ierarhiilor superioare pentru a putea fi realizat omul, puteți înțelege cât de complicată trebuie să fie această problemă în toate detaliile ei. Și totuși, dacă se urmărește înțelegerea omului, este indispensabilă apropierea tot mai mare de detalii, de concret.

Bineînțeles, este deosebit de greu să cuprinzi, în acest domeniu, chiar și numai în gând, o problemă concretă. Aceste probleme concrete sunt foarte complexe. Gândiți-vă că cineva ar vrea să întrebe: Ce face, în ciclul evolutiv actual al omenirii, în anul 1918, în corpul eteric al omului, să spunem, ierarhia serafimilor sau aceea a Tărilor? Această problemă se poate pune așa cum am pune, de exemplu, întrebarea: Plouă acum la Lugano sau nu? Nu vom putea găsi răspunsul nici într-un caz nici în celălalt prin reflectare sau numai printr-o teorie, ci prin apropierea de fapte. Cum ne putem informa? Așa cum, printr-o telegramă sau o scrisoare sau pe altă cale asemănătoare, eu pot întreba dacă plouă sau nu la Lugano, tot așa trebuie să ne informăm, printr-o pătrundere adevărată în fapte, ce sarcină anume au de îndeplinit Sfintele Înțelepciuni sau Sfintele Tronuri în actuala epocă a umanității, în corpul eteric al omului. Însă o întrebare ca cea formulată acum este deosebit de complicată și noi nu putem decât să ne apropiem într-o oarecare măsură de domeniile în care apar astfel de dileme. De fapt, acest domeniu este protejat, pentru ca omului să nu-i crească aripile până la cer, iar el să devină hipercurajos și mândru, dacă năzuiește spre cunoaștere adevărată.

Perspectivile cele mai apropiate care ne privesc întrucâtva nemijlocit sunt cele pe care le putem vedea cu claritate. Noi trebuie să vedem clar, în cazul în care nu vrem să dormim și să privim în mod pasiv evoluția umană. Așadar, vreau să vă vorbesc despre o problemă care nu este atât de vagă ca întrebarea: Ce fac Tăriile sau Sfintele Tronuri în corpul nostru eteric? Este vorba de o întrebare

care trebuie să-l privească pe omul prezentului: Ce fac ființele cele mai apropiate omului, îngerii (Angeloii), în epoca actuală a umanității în corpul astral?

Corpul astral , dacă privim în ființa noastră interioară, este cel mai apropiat de Eul uman. Așadar, este de sperat că răspunsul dat întrebării puse mai înainte ar putea să ne intereseze în mod deosebit. Îngerii sunt ierarhia imediat următoare ierarhiei umane. Așadar, punem o întrebare modestă, dar vom vedea că răspunsul este foarte important pentru noi.

Ce putem să spunem oare despre problema ridicată de o astfel de întrebare? Cercetarea spiritului, făcută cu seriozitate, nu este o joacă cu reprezentări sau cu cuvinte, ci acționează cu adevărat în domeniile în care lumea spirituală devine intuitivă. În felul acesta, ceva apropiat poate chiar să fie privit. Dar la această întrebare se poate răspunde cu exactitate, de fapt, numai în epoca sufletului conștienței.

Ați putea gândi: Dacă această întrebare ar fi fost pusă în alte epoci, probabil am fi avut un răspuns. Dar nici în perioada clarviziunii de tip atavic și nici în perioada culturii greco-latine nu s-ar fi putut răspunde la această întrebare, deoarece imaginile care erau primite în suflet întunecau observațiile asupra faptelor îngerilor în corpul nostru astral. Nu se putea vedea nimic tocmai datorită faptului că oamenii aveau imaginile pe care le furniza clarvederea atavică. Iar în perioada greco-latină gândirea nu era încă atât de puternică cum este acum. Gândirea a evoluat în perioada naturalist-științifică, astfel încât perioada sufletului conștienței este cea în care se poate pătrunde în mod conștient într-o problemă ca cea formulată mai sus. Ea trebuie să exprime fecunditatea științei spiritului, și anume faptul că nu închidem gura altora cu teorii, ci știm să spunem lucruri care au o semnificație activă, deosebită pentru viață.

Ce fac îngerii în corpul nostru astral? Putem afla numai dacă urcăm până la un anumit grad de conștiență clarvăzătoare, astfel încât să vedem ce se întâmplă în corpul nostru astral. Așadar, trebuie urcat cel puțin până la un anumit grad de cunoaștere

imaginativă, ca să putem da un răspuns întrebării de mai sus. Atunci vom afla că aceste entități aparținând ierarhiei îngerilor (Angeloi) - și într-un anumit mod fiecare înger își are sarcina sa pentru fiecare om, dar și prin coacționarea lor - formează imagini în corpul astral uman. Ei formează aceste imagini sub îndrumarea Spiritelor formei. Dacă nu urci la cunoașterea imaginativă nu știi că în corpul nostru astral se formează în continuu imagini, care iau naștere și trec. Dacă asemenea imagini nu s-ar forma, nu ar avea loc o evoluție a umanității în viitor, care să corespundă intențiilor Spiritelor formei. Ceea ce vor Spiritele formei să realizeze cu noi până la sfârșitul evoluției pământene, și mai departe, trebuie să dezvolte mai întâi ca imagini, din care se va naște mai târziu omenirea transformată, realitatea. Aceste imagini le formează încă de pe acum în corpul nostru astral Spiritele formei, prin intermediul îngerilor. Îngerii formează, în corpul astral uman, imagini care pot fi atinse cu gândirea dezvoltată până la clarviziune, și pe care noi le putem urmări. Reiese cu claritate că aceste imagini se formează după impulsuri foarte exacte, după principii foarte precise. Ele se formează în așa fel, încât în aceste imagini se află într-o anumită măsură forțe care vor contribui la evoluția viitoare a omenirii. Oricât de ciudat ar suna ce voi spune, în această activitate îngerii au o viziune foarte clară privind modelarea socială viitoare a vieții umane pe Pământ: realizarea, în corpurile astrale umane, a unor imagini care să aducă stări sociale foarte concrete în conviețuirea viitoare a oamenilor.

Oamenii se pot împotrivi recunoașterii faptului că îngerii vor să declanșeze în ei idealuri viitoare, totuși lucrurile așa stau. În această acțiune funcționează un principiu foarte precis, și anume că în viitor nici un om nu va putea sta liniștit, savurându-și fericirea, dacă alături de el se vor afla alții care sunt nefericiți. În viața fizică domnește un anumit impuls de fraternitate, de comuniune a neamului omenesc, de frățietate corect înțeleasă, cu privire la stările sociale. Acesta este un punct de vedere potrivit căruia îngerii formează imaginile în corpul astral uman.

Dar mai există și un al doilea impuls prin care îngerii formează imagini, dintr-un alt punct de vedere; ei nu urmăresc anumite intenții numai cu privire la viața socială exterioară, ci și cu privire la sufletul uman, la viața sufletească a oamenilor. În această privință, ei urmăresc, prin imaginile pe care le impregnează corpului astral, ca în viitor fiecare om să vadă în semenul său ceva de natură divină.

Deci, țineți minte! În funcție de intenția care sălășluiește în lucrarea îngerilor, se vor obtine rezultate diferite. Va trebui să nu mai contemplăm omul ca pe un animal superior dezvoltat numai prin calitățile sale fizice, atât în teorie cât și în practică, ci să-l abordăm cu sentimentul că în el apare ceva care se revelează din fundamentele divine ale Cosmosului, prin carne și sânge. Ceea ce este spus de îngerii în imagini este înțelegerea omului ca imagine revelată din lumea spirituală cu maximă seriozitate, cu maximă intensitate posibilă, cu maximă inteligibilitate.

Cândva, când acest lucru va fi realizat, rezultatele vor fi de o mare însemnătate. Orice religiozitate care se va dezvolta în viitor se va baza pe faptul că în fiecare om va fi recunoscut ca adevărat, în practica nemijlocită a vieții, nu numai teoretic, chipul divinității. Atunci nu va putea să existe, nu va fi necesară nici o constrângere religioasă, căci orice întâlnire a unui om cu oricare alt om va fi dinainte o faptă religioasă, o taină, și nimeni nu va avea nevoie, pentru menținerea vieții religioase, de o biserică specială care are aranjamente (dispozițiuni) exterioare, pe plan fizic. Dacă se înțelege corect pe sine, Biserica nu poate urmări decât să devină inutilă în plan fizic, întrucât întreaga viață va deveni expresia suprasensibilului.

La baza lucrării îngerilor stă intenția de a revărsa libertate deplină în viața religioasă a oamenilor. Mai există și un al treilea element important: să se dea oamenilor posibilitatea de a ajunge, prin gândire, la spirit, de a trece, prin gândire, peste prăpastie, la trăirea în spiritual. Știința spiritului pentru spirit, libertate religioasă pentru suflet, fraternitate pentru trupuri, toate acestea sună ca o

muzică a Universului, prin lucrarea îngerilor în corpurile astrale omenești. Nu trebuie decât să-ți înalți starea de conștiință până la un alt nivel, să te simți transpus în locul de lucru al îngerilor, în corpul astral uman.

Acum ne aflăm în perioada sufletului conștiinței, etapă în care îngerii acționează în corpul astral uman în modul în care am spus mai înainte. Oamenii trebuie să ajungă treptat, în mod conștient, la înțelegerea acestor lucruri; face parte din evoluția umană. Cum se ajunge la înțelegerea a ceea ce am spus acum? Unde se realizează această lucrare? În prezent, ea se realizează încă în omul care doarme. Se află în stările de somn ale omului, în intervalul dintre adormire și trezire. Se găsește și în stările de somn în care omul este treaz. Am vorbit adeseori despre faptul că oamenii, în ciuda faptului că sunt treji, realizează dormind cele mai importante treburi, de fapt, își petrec viața dormind. Și vă pot da asigurarea, **nu foarte îmbucurătoare, că, dacă privești viața în mod conștient, găsești foarte, foarte mulți oameni care dorm. Ei trăiesc fără să fie preocupați, fără să-i intereseze cele întâmplate, fără să se lege într-un fel de ce se petrece în jurul lor. Evenimentele mari ale lumii trec adeseori pe lângă ei, așa cum trec pe lângă un om adormit, deși oamenii par treji. Însă chiar când oamenii aflați în stare de veghe întâmpină dormind un lucru neobișnuit, în corpurile lor astrale se desfășoară această lucrare importantă a îngerilor despre care v-am vorbit, în mod independent de ceea ce oamenii vor să știe sau nu.**

Astfel de lucruri se petrec adeseori într-un mod care trebuie să pară oamenilor cu adevărat enigmatic, paradoxal. În acest caz, unii sunt considerați nedemni de a intra într-o legătură oarecare cu lumea spirituală. În realitate însă un asemenea om nu este, în încarnarea actuală, decât o bonetă de noapte, care petrece dormind tot ce se întâmplă în jurul său; în corpul său astral însă îngerul lucrează la viitorul omenirii, acționând din spirit de colectivitate îngerească. Corpul său astral este totuși folosit, și acest lucru poate fi observat chiar privind acest corp. Dar trebuie ca aceasta să se impună în conștiința umană. Sufletul conștiinței trebuie să fie ridicat până la

recunoașterea a ceea ce nu poate fi aflat decât pe o asemenea cale. După ce am făcut această introducere, veți înțelege de ce acum vă atrag atenția asupra faptului că tocmai perioada sufletului conștienței împinge spre un eveniment foarte exact și că, deoarece avem de-a face cu sufletul conștienței, va depinde de oameni cum se va desfășura acest eveniment în evoluția umanității.

Evenimentul se poate produce cu un secol mai devreme sau mai târziu, dar el trebuie să pătrundă în evoluția omenirii. El ar putea fi caracterizat, spunând că oamenii trebuie să ajungă, prin sufletul conștienței, prin gândirea lor conștientă, la a vedea cum pregătesc îngerii viitorul omenirii. Ceea ce ne învață știința spiritului în acest domeniu trebuie să devină înțelepciune de viață practică, încât oamenii să poată avea convingerea fermă că este bunul propriei lor rațiuni înțelegerea faptului că îngerii vor acest lucru, așa cum am arătat mai sus.

Neamul omenesc a progresat atât de mult cu privire la apropierea de libertatea sa, încât depinde de el dacă vrea să întâmpine dormind evenimentul amintit sau în deplină conștientă. A-l întâmpina în deplină conștientă înseamnă: În prezent, poate fi studiată știința spiritului, ea este la îndemâna tuturor. Dacă pe lângă aceasta se mai fac și tot felul de meditații, dacă se ține seama de indicațiile practice din lucrarea Cum se obțin cunoștințe despre lumile superioare?, ideea este și mai bine susținută. Dar acest lucru se întâmplă chiar și dacă se studiază numai știința spiritului, înțelegând-o conștient, în mod corect. În prezent, știința spiritului poate fi studiată fără a-ți însuși capacități clarvăzătoare; fiecare om poate să facă acest lucru, dacă nu-și pune singur în cale prejudecăți. Dacă studiază știința spiritului, oamenii se trezesc în conștienta lor în așa măsură, încât anumite evenimente nu sunt petrecute în stare de adormire; ele trec în stare conștientă.

Iar aceste evenimente le putem caracteriza foarte exact. În fond, faptul de a ști cum acționează îngerul este numai faza pregătitoare. Aspectul principal este că într-un anumit moment va interveni un lucru cu o triplă semnificație. După cum am spus, în funcție de

comportarea oamenilor, evenimentul respectiv se va produce mai devreme sau mai târziu sau, în cazul cel mai rău, nu se va produce deloc. Ceea ce i se va arăta omenirii prin lucrarea îngerilor va avea o triplă semnificație. În primul rând se va vedea cum poate fi înțeleasă cu adevărat partea mai profundă a naturii umane, ca cel mai direct interes uman propriu. Da, va veni un moment pe care oamenii nu trebuie să-l petreacă dormind, când ei vor primi, prin îngerii lor, un impuls stimulator din lumea spirituală, care va acționa în sensul creșterii interesului pe care-l vom avea pentru ceilalți oameni. Această creștere a interesului pentru semenul nostru nu trebuie să se realizeze doar subiectiv, așa cum îl dezvoltă oamenii în sine cu atâta comoditate, ci ca o zguduire, în timp ce omului îi va fi infuzat, în fapt, din lumea spirituală o anumită taină despre ce este celălalt om. Prin aceasta înțeleg ceva foarte concret, nu o evaluare teoretică oarecare, ci faptul că oamenii află în semenii lor ceva care îi poate interesa.

Acesta este un aspect care va cuceri viața socială în întregime. În al doilea rând, dinspre lumea spirituală îngerul va revela omului în mod incontestabil că impulsul lui Hristos condiționează, pe lângă toate celelalte, și libertatea religioasă deplină pentru oameni, că numai creștinismul adevărat face posibilă libertatea religioasă absolută. Iar în al treilea rând, este vorba de înțelegerea incontestabilă a naturii spirituale a lumii.

După cum am spus, acest eveniment trebuie să se producă în așa fel, încât sufletul conștiinței să aibă o anumită relație cu el. Un asemenea fapt stă la baza evoluției omenirii, căci la aceasta lucrează îngerul, prin imaginile sale, în corpul astral uman. Vă atrag însă atenția că acest eveniment este deja introdus în voința umană. Oamenii pot, desigur, să mai negligeze câte ceva și mulți omit încă multe lucruri care trebuie să conducă la trăirea în stare de veghe a momentului la care ne-am referit.

Există însă, după cum știți, și alte ființe în evoluția cosmică care au interes să abată omul din drumul său: sunt entitățile ahrimanice și cele luciferice. Ceea ce am spus mai înainte se află în evoluția

divină a omului. Omul ar trebui, de fapt, dacă s-ar lăsa în voia propriei sale naturi, să ajungă la perceperea a ceea ce lucrează îngerul în corpul său astral. Dar evoluția luciferică tinde să abată omul de la înțelegerea lucrării ierarhiei îngerilor. Pentru a realiza aceasta, ierarhiile luciferice îngrădesc voința liberă a omului. Ele îl împiedică să-și exercite voința sa liberă prin aceea că-l face să fie o ființă bună - din acest punct de vedere, Lucifer vrea, de fapt, binele, spiritualul pentru om, dar el vrea să-l facă automat, fără ajutorul voinței libere; omul trebuie să fie transpus, într-un anumit sens, în mod automat în clarviziune, după principii pozitive, dar entitățile luciferice vor să-i ia omului voința liberă, posibilitatea de a face răul. Ele vor ca el să acționeze, prin spirit, cu o imagine spirituală, și anume fără voință liberă. Ființele luciferice vor să-l transforme într-un automat.

Acest lucru se leagă de anumite taine precise ale evoluției. Entitățile luciferice sunt entități rămase pe alte trepte de evoluție, care aduc în evoluția normală lucruri străine. Aceste ființe luciferice au interesul ca omul să nu ajungă la voința liberă, pentru că ele însele nu au cucerit această voință liberă. Voința liberă nu poate fi cucerită decât pe Pământ. Dar ele nu vor să aibă nimic de-a face cu Pământul, ele vor doar evoluție saturniană, solară și lunară și să se oprească aici, nu vor să aibă nimic de-a face cu evoluția pământească. Ele urăsc într-un anumit sens voința liberă a omului, acționează cu spiritualitate înaltă, dar automat - acest fapt este deosebit de important - și vor să ridice astfel omul la înălțimea lor spirituală. Vor să-l facă spiritual, dar automat. Prin aceasta s-ar crea pericolul ca omul, dacă devine prea devreme o ființă care acționează automat, înainte ca sufletul conștiinței să funcționeze pe deplin, să petreacă dormind acea revelație care trebuie să apară și de care am vorbit.

Dar și ființele ahrimanice lucrează împotriva acestei revelații. Ele se străduiesc ca omul să nu devină deosebit de spiritual, să omoare în om conștiința spiritualității sale. Ele vor să-i inducă omului ideea că, de fapt, el este doar un animal cu dezvoltare completă. În

realitate, Ahriman este marele învățător al darwinismului materialist, dar și al preocupărilor tehnice și practice în cadrul evoluției pământene, care nu vrea să fie valorizată decât viața umană care cade sub simțuri, care nu dorește decât o tehnică înaintată, pentru ca omul să-și satisfacă într-un mod mai rafinat aceleași necesități pe care și le satisface și animalul: de a mânca, de a bea și altele. În vremurile noastre, spiritele ahrimanice se străduiesc să omoare în om, să-i întunece, prin tot felul de mijloace științifice rafinate, conștiința faptului că este o imagine a lui Dumnezeu.

În vremurile mai vechi, spiritelor ahrimanice nu le-ar fi folosit la nimic să-i ascundă omului adevărul în acest mod. De ce? Încă din perioada greco-latină, dar și mai mult în perioade mai vechi, în care omul mai dispunea de clarvederea atavică, de imagini, era indiferent cum gândea el. Omul privea în lumea spirituală cu ajutorul imaginilor. Ceea ce i-ar fi spus Ahriman cu privire la relațiile sale cu animalele nu ar fi avut nici o relevanță pentru nivelul său de trai. Gândirea a devenit puternică - am putea spune puternică în neputința sa - abia în a cincea perioadă postatlanteană, începând din secolul al XV-lea. Abia din această perioadă gândirea a devenit aptă să aducă sufletul conștiinței în domeniul spiritual, dar și de a-l împiedica să pătrundă în lumea spirituală. Abia acum trăim timpul în care o teorie îi răpește omului pe cale conștientă, prin știință, natura sa divină și experiența dumnezeiescului. Acest lucru nu este posibil decât în epoca sufletului conștiinței. Din această cauză, spiritele ahrimanice se străduiesc să răspândească învățături care ascund originea dumnezeiască a omului.

Din prezentarea acestor curente care se opun evoluției normal-divine a omului se poate înțelege cum trebuie să-ți organizezi viața pentru ca ceea ce trebuie să vină ca o revelație în evoluția umană să nu o petreci dormind. Altminteri va rezulta o mare primejdie. Iar omul trebuie să fie atent la această primejdie; altfel în locul evenimentului extrem de important care trebuie să intervină în modelarea viitoare a evoluției pământene va apărea ceva care poate

fi extrem de periculos pentru această evoluție.

Anumite entități spirituale își dobândesc evoluția prin om, în timp ce omul evoluează împreună cu ele. Îngerii care-și dezvoltă imaginile în corpul astral uman nu fac aceasta în joacă, ci urmăresc un anumit rezultat. Însă deoarece acest lucru trebuie obținut în viața pământească, toată istoria ar deveni o joacă, dacă, după ce ar obține sufletul conștiinței, oamenii nu ar mai da nici o atenție acestei probleme. Dezvoltarea corpului astral al omului ar deveni o joacă. Dar prin faptul că acest lucru se realizează în omenire, el nu este o joacă, ci ceva foarte serios. De aici puteți trage concluzia că lucrarea îngerilor trebuie să rămână ceva foarte serios în orice împrejurare. Închipuiți-vă ce ar fi dincolo de culisele existenței, dacă oamenii ar putea determina prin somnolenta lor ca lucrarea îngerilor să fie o joacă!

Și dacă totuși s-ar întâmpla aceasta, dacă totuși omenirea pământească ar persevera să petreacă dormind evenimentul revelației spirituale a viitorului? Dacă, de exemplu, oamenii ar petrece dormind partea mediană - aspectul care se referă la libertatea religioasă -, repetarea Misteriului de pe Golgota în plan eteric, despre care v-am vorbit adeseori, sau dacă ar petrece dormind celelalte evenimente, atunci ar fi necesar ca îngerii să se străduiască să obțină pe altă cale ce trebuie atins în corpul astral al oamenilor cu ajutorul imaginilor. Iar ceea ce oamenii nu lasă să fie atins în corpul lor astral prin starea de veghe, îngerii s-ar strădui să realizeze, în acest caz, prin intermediul corpurilor umane adormite. Așadar, ceea ce oamenii ar petrece dormind în stare de veghe și îngerii nu ar putea atinge din această cauză s-ar realiza cu ajutorul corpurilor fizice și eterice culcate în pat. Acolo ar fi căutate forțele necesare atingerii scopului urmărit. Ceea ce nu poate fi obținut cu ajutorul omului trează, când sufletele treze se află în corpul eteric și în cel fizic, poate fi obținut cu ajutorul corpurilor eteric și fizic, atunci când oamenii care ar trebui să vegheze sunt în afară cu Eul și cu corpul lor astral.

Aceasta este marea primejdie pentru perioada conștiinței. Este

evenimentul care s-ar mai putea petrece, dacă oamenii n-ar vrea să se întoarcă spre viața spirituală înaintea începutului mileniului al treilea. Puțin ne mai desparte de începutul mileniului al treilea. După cum se știe, el începe cu anul 2000. S-ar mai putea încă întâmpla ca ceea ce ar trebui să se realizeze cu oameni în stare de veghe, ceea ce trebuie atins de îngeri cu lucrarea lor să se obțină cu corpurile adormite ale acestora; îngerii ar trebui să-și retragă întreaga lucrare din corpul astral al omului, pentru a o cufunda în corpul eteric, în vederea realizării ei. Dar omul nu s-ar regăsi în această lucrare! Așa că ea ar trebui să se realizeze în corpul eteric, când omul nu este prezent, căci dacă ar fi prezent în stare de veghe el ar împiedica-o.

V-am dezvoltat ideea de bază a problemei. Dar ce s-ar întâmpla dacă îngerii ar trebui să săvârșească o astfel de lucrare, în corpurile eteric și fizic, fără participarea omului, în timpul somnului acestuia? Prin aceasta, în evoluția omului ar pătrunde în mod necondiționat un lucru cu o triplă semnificație. În primul rând, în corpurile oamenilor adormiți, fără ca aceștia să participe cu corpul lor astral și cu Eul lor, s-ar produce ceva pe care el l-ar afla apoi nu datorită libertății, ci, preformat, când se trezește dimineata. L-ar găsi preexistent. Astfel, el devine instinct în loc de conștiință a libertății, și din această cauză este nociv. Și anume, în cazul când ar apărea primejdia despre care am vorbit, prin intermediul unor îngeri, anumite cunoștințe instinctive amenință să devină periculoase, cunoștințe care trebuie să intervină în natura umană și care sunt legate de Misteriul nașterii și al concepției, cu întreaga viață sexuală. Chiar și îngerii ar suferi atunci o anumită transformare despre care nu pot vorbi, pentru că aparține acelor taine superioare ale științei inițierii despre care, în prezent, nu este îngăduit să se pomenească nici un cuvânt. Se poate însă spune: Ceea ce se petrece în cadrul evoluției umanității ar consta în faptul că în locul conștiinței luminoase, treze, în mod util, și-ar face apariția, în mod dăunător, anumite instincte aparținând vieții și esenței sexuale, instincte care nu ar însemna pur și simplu rătăcirii,

ci ar trece în viața socială, ar aduce modelări în viața socială; înainte de orice ele ar face ca prin ceea ce ar pătrunde în sângele lor, ca urmare a vieții sexuale, să nu se dezvolte vreun fel de fraternitate pe Pământ, ci o continuă opoziție față de fraternitate. Aceasta ar fi însă, atunci, instinct.

Așadar, vine momentul hotărâtor când se va putea merge, întrucâtva, spre dreapta, și atunci se impune o stare de veghe; sau se merge spre stânga, și atunci se poate dormi, dar, în acest caz, apar instincte care vor fi înspăimântătoare. Ce vor spune savanții naturaliști când vor apărea asemenea instincte? Vor spune că este o necesitate naturală: Trebuia să se întâmple astfel, face parte din evoluția umanității.

Prin știința naturii nu se poate atrage atenția asupra acestor lucruri, căci din punct de vedere naturalist-științific ar fi explicabil și faptul că oamenii devin îngeri și faptul că ei devin diavoli. Despre ambele situații știința naturii ar spune același lucru: ce a rezultat provine din ceea ce a precedat - marea înțelepciune a explicațiilor cauzale ale naturii! Științele naturii nu vor observa nimic referitor la evenimentul despre care am vorbit, căci este de la sine înțeles că, atunci când oamenii vor deveni pe jumătate diavoli prin instinctele lor sexuale, ele vor privi acest lucru ca pe o necesitate naturală. Așadar, problema nu poate fi explicată de științele naturii: totul este explicabil științific. Asemenea lucruri nu sunt inteligibile decât prin cunoașterea spirituală, prin cunoașterea suprasensibilă.

Acesta este un aspect. În al doilea rând, din lucrarea producătoare de transformări a îngerilor va mai rezulta ceva pentru omenire: cunoașterea instinctivă a anumitor remedii, dar o cunoaștere nocivă. Tot ceea ce tine de medicină va cunoaște o stimulare uriasă în sens materialist. Se va obține în mod instinctiv cunoașterea forței vindecătoare a anumitor substanțe și a anumitor procedee și se vor produce prin aceasta imense pagube, dar ele vor fi numite utile. Ceea ce este bolnav va fi considerat sănătos, căci se va ajunge la un anumit procedeu care va plăcea omului bolnav. Pur și simplu va plăcea, ceea ce îi conduce pe oameni, pe o anumită cale

sau direcție, spre nesănătate. Așadar, va fi amplificată tocmai cunoașterea forței de vindecare a anumitor procese, a anumitor procedee, dar aceasta va conduce la situații deosebit de dăunătoare. Căci se va afla, prin anumite instincte, ce fel de boli pot fi provocate cu ajutorul anumitor substanțe și procedee și se va putea controla după criterii cu totul egoiste dacă să fie provocată sau nu o îmbolnăvire.

Al treilea lucru care va rezulta din lucrarea îngerilor va fi cunoașterea anumitor forțe cu ajutorul cărora se va putea determina ușor armonizarea anumitor vibrații, având ca urmare eliberarea în lume a unor mari forțe mașinale. Tocmai pe această cale se va cunoaște în mod instinctiv o anumită conducere spirituală a esenței mașinale mecanice și întreaga tehnică va ajunge la procedee haotice. Dar aceste căi haotice vor plăcea și vor servi deosebit de bine egoismului oamenilor.

Cele spuse până acum constituie o înțelegere concretă a evoluției existenței, o concepție despre viață pe care n-o va putea evalua decât cel care va înțelege că o concepție nespirtuală despre viață nu poate ajunge la claritate în această problemă. Dacă s-ar instaura o medicină dăunătoare omului, dacă s-ar produce o rătăcire a instinctelor sexuale, o agitație înspăimântătoare în ceea ce este mecanism al Cosmosului în valorificarea forțelor naturale prin forțe spirituale, o concepție nespirtuală despre lume nu ar putea pătrunde toate aceste lucruri, nu ar vedea cum se rătăcește de la calea adevărată. Același lucru se întâmplă cu omul, care, atât timp cât doarme, nu poate vedea hoțul care se apropie de el; el constată mai târziu ceea ce s-a întâmplat, când se trezește, dar acea trezire nu va fi plăcută pentru el! Omul va fi încântat de lărgirea instinctivă a cunoașterii sale, a forțelor vindecătoare, ar resimți un anumit moment în urmărirea unor rătăcirii ale instinctelor sexuale, și ar considera această rătăcire ca pe o modelare a supraumanului, a lipsei de prejudecăți, a nepărtinirii. Într-un anumit sens, urâtul ar deveni frumos, iar frumosul urât, și nu s-ar observa nimic din toate acestea, pentru că totul ar fi privit ca o necesitate naturală. Dar ar fi

o rătăcire de la calea care este prescrisă esenței omului.

Cred că dacă se realizează o înțelegere pentru modul cum știința spiritului pătrunde în felul de a gândi se poate ajunge și la adevăruri ca cele prezentate azi și se poate extrage ce este necesar din tot ce ține de știința spiritului: aceasta este o îndatorire față de viață. Oriunde ne-am afla, orice am avea de realizat în lume, vom putea gândi că acțiunea noastră trebuie să fie saturată și străluminată de conștiința antroposofică. Atunci vom contribui cu adevărat la înaintarea umanității în sensul corect al evoluției ei.

Omul se înșeală amarnic dacă crede că știința spiritului, înțeleasă cu seriozitate și cu demnitate, îl abate de la lucrul practic, în viața sa. Adevărata știință a spiritului trezește interesul pentru lucruri ca cele pe care le-am discutat azi. Se poate pune întrebarea: Viața trează este dăunătoare somnului? Dacă vom considera că privirea în lumea spirituală este, față de starea de veghe obișnuită, o trezire mai avansată, așa cum trezirea obișnuită este o trezire din somn, atunci, pentru a înțelege comparația, putem pune întrebarea: Poate oare viața în starea de veghe să dăuneze vreodată somnului? Da, dacă nu este ordonată! Dacă cineva își petrece viața de veghe în mod ordonat, el va avea și un somn sănătos, și dacă își petrece viața trează moțâind, leneș, comod, nu va munci, atunci și somnul său va fi nesănătos. La fel stau lucrurile și cu privire la viața pe care ne-o însușim prin știința spiritului ca viață trează. Dacă realizăm în noi o relație ordonată cu lumea spirituală, cu ajutorul științei spiritului, atunci, așa cum somnul este reglat de o viață trează sănătoasă, prin relația corectă cu lumea spirituală, și interesele noastre legate de viața obișnuită care cade sub influența simțurilor vor fi dirijate pe căi corecte.

Cel care observă viața în vremurile noastre trebuie să doarmă, dacă nu devine atent la diferite lucruri din jur. Cât s-au fălit oamenii, mai ales în ultimele decenii, cu practica lor de viață! S-a ajuns până acolo, încât, în ultimele decenii, cei care disprețuiesc mai mult idealul, spiritualul se află în posturi de conducere. Și s-a putut vorbi elogios pe tema practicii vieții atâta timp cât omenirea nu a

fost târâtă în ea. Abia acum încep unii să se vaite, dar cei mai mulți o fac cu totul instinctiv, spunând: Trebuie să vină un alt timp, trebuie să apară idealuri noi! Dar este doar o văicăreală. Dacă lucrurile s-ar produce în mod instinctiv, fără o trăire conștientă a Sinelui în știința spiritului, atunci se ajunge mai degrabă la degradarea a ceea ce trebuie trăit în viața trează decât la o tranziție favorabilă evoluției. Cine mai ține azi discursuri cu aceleași cuvinte cu care oamenii sunt învățați de mult timp ar mai putea primi unele aplauze. Dar oamenii vor trebui să se obișnuiască să audă și alte cuvinte, alte exprimări, pentru ca din haos să se nască din nou un cosmos social.

Dacă, într-o epocă oarecare, cei care ar trebui să vegheze neglijază acest lucru și nu intuiesc ce urmează să se întâmple cu adevărat, atunci nu se va împlini nimic, ci fantoma epocii anterioare va circula, așa cum în multe comunități religioase circulă azi fantomele trecutului și cum, de exemplu, în viața noastră juridică bântuie în multe situații fantoma vechii Rome. Știința spiritului trebuie să facă în așa fel, încât omul să devină liber tocmai în această privință în perioada sufletului conștienței, să-l conducă la observarea unui fapt spiritual, să vadă ce face îngerul în corpul nostru astral. A vorbi în mod abstract despre îngeri etc. reprezintă doar un început; progresul trebuie obținut vorbind concret, răspunzând, referitor la epoca noastră, la întrebări care ne privesc. Deoarece îngerul țese imagini în corpul nostru astral, aceste imagini trebuie să conducă la modelarea noastră în viitor, și această modelare trebuie să fie realizată prin sufletul conștienței. Dacă nu am avea sufletul conștienței, ar interveni alte spirite, alte ierarhii, pentru a realiza ceea ce concep îngerii. Dar deoarece trebuie să dezvoltăm sufletul conștienței, nu intervin alte spirite în această lucrare.

Desigur, în epoca egipteană au acționat alți îngeri. Curând după aceea au intervenit alte spirite, și tocmai prin aceasta omului i s-a întunecat conștiința sa atavic clarvăzătoare. Așadar, oamenii au țesut un văl, pentru că au văzut acest lucru în clarviziunea lor

atavică, un vâl întunecat, care a acoperit faptele îngerilor: Dar acum omul trebuie să dea la o parte acest vâl. Din această cauză el nu trebuie să întâmpine dormind ceea ce este introdus în viața sa conștientă în epoca care se va încheia înainte de al treilea mileniu. Să nu preluăm din știința spiritului de orientare antroposofică numai învățături, să preluăm și proiecte! Acestea ne vor da forță pentru a fi treji.*

* Paragraful este, în mod evident, incomplet; probabil au fost omise fraze sau cuvinte importante. Sensul acestui pasaj devine clar dacă avem în vedere și expunerea din Conducerea spirituală a oamenilor și a omenirii, cap. 2. (nota red.)

Putem învăța să ne menținem treji, ținând seama de unele lucruri. Să începem cu starea de veghe. În fond, nu trece nici o zi în care în viața noastră să nu se întâmple o minune. Dacă într-o zi oarecare nu ni se întâmplă nici o minune, nu înseamnă că ea nu a avut loc ci, pur și simplu, că noi nu am observat-o. Încercați să vă treceți, într-o seară, viața în revistă. Veți descoperi o întâmplare mai mică sau mai mare despre care veți spune că s-a produs cu totul uimitor în existența dumneavoastră. Puteți realiza aceasta dacă gândiți suficient de cuprinzător, dacă veți acoperi cu ochiul sufletului evenimente ale vieții într-un mod exhaustiv. Dar un asemenea lucru nu se practică în viața obișnuită pentru că omul nu se întreabă ce anume nu s-a produs din cauza unei întâmplări oarecare.

În viața obișnuită nu ne sinchisim, în general, de lucruri care, dacă s-ar fi produs, ne-ar fi modificat existența în mod fundamental. Dincolo de aceste lucruri care au fost eliminate din viața noastră pe o cale oarecare, multe altele ne educă să fim oameni treji. Câte lucruri mi s-ar fi putut întâmpla azi? Dacă îmi pun în fiecare seară această întrebare și trec în revistă apoi diferite întâmplări care ar fi putut avea cutare sau cutare consecință, de aceste întrebări se leagă scrutări ale vieții care produc starea de trezire. Este un început care ne duce mai departe, și care în final ne conduce la aceea că nu explorăm numai ce înseamnă în viața noastră faptul că, de exemplu, vrem să ieșim la ora zece jumătate și că în ultima clipă a

apărut cineva care ne-a reținut; suntem iritați de aceasta, dar nu ne întrebăm ce s-ar fi putut întâmpla dacă am fi plecat la timpul fixat, așa cum ne planificasem.

Altădată, am vorbit mai pe larg despre astfel de lucruri. De la observarea a ceea ce este negativ în viața noastră, care însă poate constitui o mărturie a conducerii pline de înțelepciune a existenței noastre, până la observarea îngerului care lucrează în corpul nostru astral este un drum drept și sigur pe care-l putem urma. Despre acestea vom vorbi peste opt zile, când vom susține a doua conferință.